Uwzględnienie wpływu sprężystej podatności belek w numerycznym modelowaniu stropów żelbetowych

Dr inż. Paweł Kossakowski, Politechnika Świętokrzyska

1. Wprowadzenie

Obserwowana od wielu lat cyfryzacja i automatyzacja procesu projektowania objęła swym zakresem zarówno etap obliczeń, jak i sporządzania dokumentacji rysunkowej. Szczególnie duże możliwości na tym polu stwarzają programy numeryczne, które z uwagi na coraz bogatszą funkcjonalność wydatnie skracają czas wykonywania skomplikowanych obliczeń. Dodatkowo nowoczesne oprogramowanie pozwala na wysoce efektywną optymalizację projektowanej konstrukcji, co przez lata było w zasadzie niedostępne dla inżynierów bazujących jedynie na rozwiązaniach analitycznych i wykonujących obliczenia niejako "ręcznie".

Podstawowym elementem determinującym jakość uzyskiwanych wyników obliczeń jest model numeryczny (obliczeniowy), będący w istocie pełną, cyfrową definicją konstrukcji. O ile w przypadku elementów prętowych, poprawna budowa modeli obliczeniowych często nie stanowi jakiegoś większego problemu, o tyle trudności pojawiają się w sytuacji modelowania struktur przestrzennych, składających się z elementów wielowymiarowych, takich jak płyty, tarcze czy powłoki.

Jednym z problemów napotykanych w obliczeniach konstrukcji żelbetowych jest trudność związana z poprawnym modelowaniem stropów o konstrukcji płytowo-belkowej, zwłaszcza w zakresie poprawnego modelowania belek. Dwa zagadnienia w tym przypadku są istotne. Pierwsze z nich dotyczy wpływu podatności belek stanowiących podpory stropu w sytuacji, gdy ich sztywność jest znacząco wyższa od sztywności płyty. Uprawniałoby to do przyjęcia założenia, że wpływ sprężystej podatności belek na pracę płyty jest nieznaczny, a tym samym możliwe byłoby przyjęcie w modelu numerycznym podpór niepodatnych w miejscu belek. Drugi problem dotyczy samego sposobu modelowania układów płytowo-belkowych w zakresie poprawnego szacowania i definiowania sztywności belek.

Tematyka ta została już poruszona przez autora w pracy [1], gdzie analizie poddano dwuprzęsłowy strop żelbetowy o konstrukcji płytowo-belkowej, o stosunku boków płyt równym 2, co odpowiadało granicznemu układowi jak dla płyt krzyżowo zbrojonych.

Z uwagi na istotne aspekty praktyczne omawianego zagadnienia, w niniejszym artykule przeanalizowano przypadek stropu żelbetowego o konstrukcji płytowo-belkowej jednakże w układzie płyty pięcioprzęsłowej, jednokierunkowo zbrojonej. Analizie poddano wspomniane wyżej zagadnienia, czyli kwestie związane z wpływem sprężystej podatności podpór (belek) na pracę płyty w sytuacji znacząco wyższej sztywności giętnej belek w stosunku do sztywności płyty oraz metody modelowania belek w tego rodzaju układach konstrukcyjnych.

Rys. 1. Wycinek i praca statyczna stropu płytowo-belkowego z belkami o dużej (a) i małej (b) sztywności giętnej w stosunku do sztywności płyty ([1, 2])

Rys. 2. Analizowany ustrój płytowo-belkowy

2. Praca stropów żelbetowych przy uwzględnieniu podatności podpór

W analizie pracy stropów żelbetowych o układzie płytowo-belkowym stosuje się kilka założeń upraszczających. Jednym z nich jest pominięcie wpływu ugięć (podatności) belek na pracę płyty, dla której stanowią one podparcie, co omówiono szerzej w [2]. W przypadku gdy belki mają znaczną sztywność na zginanie w stosunku do sztywności podpieranej płyty, jest to założenie poprawne z uwagi na niewielkie ugięcia belek, dzięki czemu mogą one być traktowane jako podpory o małej podatności. W takim przypadku płyta pracuje głównie w kierunku prostopadłym do belek, co schematycznie przedstawiono na rysunku 1a. Płyta zachowuje się odmiennie, gdy jej sztywność giętna jest nieznacznie niższa od sztywności belek, które w tej sytuacji stanowią dla niej podpory podatne. Cały układ konstrukcyjny płyta-belki stanowi integralną strukturę, która pracuje jednolicie w kierunku podłużnym do osi belek (rys. 1b).

Parametrem determinującym pracę takiego układu jest zatem wzajemna relacja sztywności giętnej płyty i podpierających ją belek. W tym zakresie przyjmuje się kilka kryteriów. Według jednego z nich w sytuacji, gdy sztywność belek na zginanie jest co najmniej dziesięć razy większa od sztywności płyty, można pominąć ich podatność [2]. Innym kryterium pozwalającym na pomięcie w obliczeniach podatności belek, jest warunek określający stosunek ich wysokości do wysokości (grubości) płyty [2]:

$$\frac{h}{h_p}$$
 > 2,5

gdzie: h – wysokość belki, h_p – wysokość płyty.

Zarówno przypadek omawiany przez autora w [1] jak i sugestie zawarte w [2] pozwalają na stwierdzenie, że w wielu sytuacjach oba kryteria powinny być ostrzejsze. W [2] podany jest również warunek ograniczający możliwość stosowania modelu belkowego do przypadków dla których spełniona jest nierówność:

$$\frac{I_p}{I_b} \left(\frac{l_b}{l_{pn}}\right)^4 \le 1.5$$

gdzie: I_p – moment bezwładności 1 mb płyty w kierunku równoległym do długości belek, I_b – moment bezwładności belki teowej, l_b – rozpiętość belki, l_{pn} – rozpiętość płyty w świetle belek.

Według sugestii zawartych w [2] przy spełnieniu kryterium (2) zbrojenie płyty zwymiarowane metodą belkową powinno być nie mniejsze niż konieczne.

3. Parametry analizowanego stropu

Analizie poddano strop żelbetowy w układzie płytowobelkowym. Przyjęto układ płyty ciągłej szerokości 6,0 m i długości 10,0 m, która jest podparta na czterech belkach, zgodnie ze schematem pokazanym na rysunku 2. Tym samym wydzielone przęsła płyty charakteryzują się stosunkiem boków 3:1, a zatem spełniają kryteria jak dla płyty jednokierunkowo zbrojonej. W odniesieniu do całości konstrukcji przyjęto beton klasy C30/37.

Wymiary przekroju płyty i belek przyjęto tak, aby z odpowiednim zapasem spełnione było kryterium (1), a jednocześnie były to wymiary spotykane w praktyce inżynierskiej. Grubość (wysokość) płyty przyjęto jako $h_p = 0,08$ m, a przekrój poprzeczny belek założono $b \times h = 0,20 \times 0,40$ m, przyjmując jego wysokość jako 1/15 długości belki.

Jak widać, dla przyjętych parametrów geometrycznych konstrukcji stropu, np. warunek (1) jest spełniony z dwukrotnym zapasem, co upoważniałoby do pominięcia wpływu sprężystej podatności belek w odniesieniu do analizowanego stropu i przyjęcia ich jako podpór niepodatnych. Zagadnienie to poddano szczegółowej analizie, której wyniki przedstawiono w dalszej części pracy.

W obliczeniach założono oddziaływanie obciążeń dla trzech przypadków zestawionych w tabeli 1 wg [3]. Rozkłady sił wewnętrznych w płycie uzyskano w oparciu o kombinację obciążeń dla stanu granicznego nośności ULS, którą zdefiniowano w tabeli 2 zgodnie z [4].

Tabela 1. Przypadki obciążeniowe

Przypadek obciążenia	Rodzaj obciążenia	Charakterystyczna wartość obciążenia [kN/m²]
P1	Obciążenie ciężarem własnym konstrukcji	automatycznie uwzględniane w programie obliczeniowym
P2	Obciążenie stałe od warstw wykończeniowych	2,5
P3	Obciążenie zmienne użytkowe stropu kategorii A	2,0

(1)

Tabela 2. Kombinacja obciążeń

Kombinacja obciążeń	Stan graniczny	Formuła kombinacji
K1	Stan graniczny nośności ULS	1,35×P1 + 1,35×P2 + 1,50×P3

(2)

Tabela 3. Opis analizowanych modeli numerycznych stropu

4. Modele numeryczne stropu

Budowa modeli numerycznych analizowanego stropu była ściśle związana z zakresem prowadzonej analizy obejmującej wpływ podatności podpór na rozkłady momentów gnących w płycie oraz sposób modelowania belek w układzie stropu płytowo-belkowego. We wszystkich przypadkach modelowano dwie skrajne sytuacje, tj. przegubowe i sztywne zamocowanie stropu na obwodzie, tak aby umożliwić również analizę innych, pośrednich przypadków, np. obwodowego podparcia podatnego.

Z uwagi na zastosowanie w jednym z modeli stropu podparć liniowych w postaci podpór przegubowych analizowany układ konstrukcyjny stanowił model teoretyczny odpowiadający podejściu analitycznemu. W pozostałych modelach numerycznych użyto elementów prętowych, które modelowały belki na kilka różnych sposobów, co szczegółowo opisano poniżej. Płyta modelowana była jako powłoka o gęstości siatki 0,2×0,2 m.

Rys. 3. Przekrój stropu w miejscu oparcia płyty na belce [1]

Jak już zasygnalizowano wcześniej, parametrem determinującym pracę analizowanego stropu jest wzajemna relacja sztywności giętnej płyty i belek ją podpierających. Tradycyjne podejście polegające na współosiowym zespoleniu płyty i belek daje na tyle fałszywe wyniki, że należy poszukiwać metod, które gwarantują minimalizację błędów obliczeniowych przy jednoczesnym uproszczeniu budowy modelu numerycznego. Problem ten został poddany szczegółowej analizie, której jednym z głównych elementów była metodologia budowania modeli numerycznych tego rodzaju układów konstrukcyjnych.

Z tego względu przeanalizowano dwie grupy modeli numerycznych. Po pierwsze zbudowano modele referencyjne R1 i R2, odpowiednio model powłokowo-prętowy, uwzględniający wzajemne przesunięcia osi ciężkości belek i płyty oraz model w pełni powłokowy. Wyniki uzyskane przy zastosowaniu modeli referencyjnych stanowiły odniesienie dla rezultatów obliczeń z pozostałych modeli. Zbudowano również trzy modele, w których badano różne podejścia. W pierwszym z nich, modelu M1 zastosowano podejście teoretyczne, a więc zastosowano niepodatne podpory przegubowe w miejscu belek. W modelach M2 i M3 modelowano belki jako elementy liniowe na dwa sposoby. Modele analizowano przy użyciu programu Autodesk Robot Structural Analysis 2011. Ich szczegółowy opis zawarto w tabeli 3.

Powłokowo-prętowy model M3 wymaga bliższego opisu z uwagi na zastosowany tam sposób modyfikacji sztywności giętnej belek. Tak jak opisano ten model w tabeli 3, przesunięcia środków ciężkości płyty i belek zostały uwzględnione w sposób pośredni przez korektę sztywności giętnej belek. Jest to związane z wyższym momentem bezwładności belek liczonym względem środka ciężkości płyty niż względem ich osi własnych. Przyjmując schemat i oznaczenia przekroju pojedynczej belki i płyty pokazane na rysunku 3, mimośród wynikający z wzajemnego usytuowania tych elementów określa wielkość *a*. Tym samym współczynnik korekcyjny α zwiększający moment bezwładności każdej z belek określony jest wzorem [1]:

gdzie: J_{y0} – moment bezwładności pojedynczej belki liczony względem jej osi bezwładności, J_{y1} – moment bezwładności belki liczony względem osi bezwładności płyty (z uwzględnieniem mimośrodu *a*).

5. Praca stropu przy zastosowaniu analizowanych modeli numerycznych

W pierwszym etapie analizie poddano wartości momentów zginających M_{xx} w płycie, jakie uzyskano przy zastosowaniu wszystkich modeli numerycznych. W celu porównania ich wartości sporządzono wykresy momentów M_v dla przekroju usytuowanego w połowie szerokości płyty B wg oznaczenia na rysunku 4. Na rysunkach 5 i 7 przedstawiono mapy momentów gnących M_{yr} [kNm/m] dla poszczególnych modeli numerycznych, odpowiednio dla przegubowego i sztywnego podparcia płyty na obwodzie. Z uwagi na zastosowane w modelu M1 liniowe podparcie stropu w miejscu belek, w całej analizie odnoszono się do wartości momentów podporowych występujących na ich osiach. Dlatego należy zaznaczyć, że zaobserwowane efekty dotyczące momentów podporowych w płycie w osiach belek jak i na ich krawędziach będą analogiczne. Wartości momentów M_{xx} uzyskane dla wszystkich analizowanych modeli oraz bezwzględne różnice procentowe wyników uzyskanych przy zastosowaniu modeli M1, M2 i M3 w stosunku do średnich wartości wyników referencyjnych z modeli R1 i R2 zestawiono w tabeli 4 i 5.

Analizując uzyskane wyniki zaobserwowano kilka charakterystycznych zjawisk. Przede wszystkim należy stwierdzić wysoką zbieżność wartości momentów gnących M_{xx} , które uzyskano dla obu sposobów zamocowania dla modeli referencyjnych R1 i R2. Z tego względu można przyjąć, że uzyskane w ten sposób wartości

momentów M_{xx} mogą stanowić odniesienie dla pozo-stałych modeli.

Pierwszym efektem analizowanym w pracy jest wpływ sprężystej podatności belek na rozkłady momentów gnących M_{xx} w płycie. Choć w analizowanym przypadku sztywność giętna belek jest znaczna w stosunku do sztywności płyty i np. kryterium (1) jest spełnione z dwukrotnym zapasem, to porównując rozkłady i wartości momentów gnących M_{xx} dla obu sposobów zamocowania należy zauważyć bardzo duży wpływ sprężystej podatności belek na uzyskane rezultaty. Objawia się to szczególnie intensywnie porównując momenty M_{xx} uzyskane przy zastosowaniu modelu M1, który odpowiada podejściu teoretycznemu, a więc przyjęciu podpór przegubowych

Rys. 5. Mapy momentów zginających M_{xx} [kNm/m] dla płyty podpartej przegubowo na obwodzie dla modeli: a) R1; b) R2; c) M1; d) M2; e) M3

w miejscu belek. Maksymalne bezwzględne różnice w wartościach ekstremalnych momentów przęsłowych i podporowych wynoszą odpowiednio 39% i aż 204% dla podparcia przegubowego. W przypadku sztywnego zamocowania różnice te są mniejsze, odpowiednio 12 i 60%.

Drugim zjawiskiem wymagającym komentarza jest praca płyty przy zastosowaniu podejścia przyjętego w modelu M2, a więc modelu powłokowo-prętowego, w którym płyta modelowana jest jako powłoka zespolona w jednej płaszczyźnie z belkami modelowanymi jako pręty. W tym przypadku wartości momentów gnących także odbiegają zasadniczo od wartości referencyjnych i analogicznie jak poprzednio różnice te są większe w przypadku podparcia przegubowego, odpowiednio 44% i 183% dla momentów przęsłowych i podporowych. Przy utwierdzeniu różnice wynoszą odpowiednio 9% i 42%. Należy zwrócić uwagę na zaniżoną wartość podporowego momentu gnącego M_{p2} nad skrajnymi belkami do tego stopnia, że w tym obszarze obserwuje się rozciąganie spodu płyty.

Rvs. 8. Wykresy momentów zginających $M_{\gamma\gamma}$ [kNm/m] w połowie szerokości płyty utwierdzonej na obwodzie

Przechodząc do analizy wyników uzyskanych przy zastosowaniu modelu M3, należy zaznaczyć, że w modelu tym zastosowano podejście, które jest często przyjmowane w projektowaniu inżynierskim i z tego względu model ten zasługuje na szczególne potraktowanie. Należy tutaj stwierdzić, że uzyskane rozkłady i wartości ekstremalne momentów gnących M_{xx} w płycie są o wiele bardziej zbliżone do wartości uzyskanych z modeli referencyjnych w porównaniu do poprzednio analizowanych modeli M1 i M2. Maksymalne bezwzględne różnice w momentach M_{xx} obserwuje się na poziomie 17% w przypadku momentów podporowych M_{n2} nad belkami skrajnymi dla podparcia przegubowego oraz odpowiednio 11% i 16% dla momentów podporowych w miejscu utwierdzenia M_{p1} oraz nad belkami skrajnymi M_{po} w przypadku zamocowania sztywnego. Pozostałe różnice wahają się w granicach od 1% do 4%, a więc sa nieznaczne.

Zbiorcze wykresy momentów gnących w płycie $M_{\rm w}$ dla obu sposobów zamocowania pokazano na rysunkach 6 i 8 (oznaczenie przekroju wo rysunku 4). Na tych wykresach szczególnie wyraźnie uwidaczniaja się dyskutowane wyżej różnice w momentach gnących uzyskane przy zastosowaniu modeli M1 i M2 w porównaniu do wartości referencyjnych. Jednocześnie wartości momentów uzyskane z modelu M3 są zbliżone do wartości referencvinych.

Podsumowując ten etap analizy można stwierdzić, że w analizowanym przypadku wpływ sprężystej podatności podpór – belek na rozkłady momentów gnących M_{xx} w płycie jednokierunkowo zbrojonej był znaczny i diametralnie wpływał na uzyskane wyniki, choć teoretycznie nie powinien. W analizowanym przypadku należało wiec uwzględnić efekt podatności podpór.

Tym samym kolejnym problemem wymagającym rozwiązania jest sam sposób uwzględniania i modelowania

Model numeryczny	M _{p1}	M ₁	M _{p2}	M ₂	M _{p3}	M ₃
R1	0,000	-3,690	1,250	-2,070	2,630	-1,730
R2	0,000	-3,710	1,220	-2,080	2,620	-1,730
Wartość średnia	0,000	-3,700	1,235	-2,075	2,625	-1,730
M1	0,000	-2,780	3,760	-1,270	2,840	-1,660
Różnica		25%	204%	39%	8%	4%
M2	0,000	-5,010	-1,030	-2,990	1,590	-2,310
Różnica		35%	183%	44%	39%	34%
M3	0,000	-3,610	1,440	-2,020	2,710	-1,710
Różnica		2%	17%	3%	3%	1%

Tabela 4. Wallosci momentow M_{x} w polowie szerokosci piyty poupartej przegubowo na obwod	na obwodzie
---	-------------

Tabela 5. Wartości momentów M_{γ} w połowie szerokości płyty utwierdzonej na obwodzie

Model numeryczny	M _{p1}	M ₁	M _{p2}	M ₂	M _{p3}	M ₃
R1	4,660	-1,520	1,900	-1,750	2,790	-1,580
R2	4,780	-1,540	1,850	-1,760	2,780	-1,590
Wartość średnia	4,720	-1,530	1,875	-1,755	2,785	-1,585
M1	3,000	-1,540	3,000	-1,540	3,000	-1,540
Różnica	36%	1%	60%	12%	8%	3%
M2	5,990	-1,600	1,080	-1,920	2,480	-1,640
Różnica	27%	5%	42%	9%	11%	3%
M3	4,190	-1,480	2,180	-1,690	2,860	-1,560
Różnica	11%	3%	16%	4%	3%	2%

belek w obliczeniach numerycznych w taki sposób, aby zminimalizować błąd rezultatów przy zastosowaniu możliwie jak najprostszego rozwiązania.

Przede wszystkim widać wyraźnie, że wprowadzenie belek w postaci prętów zespolonych osiowo z płytą daje wyniki niedokładne, a wręcz fałszywe, co opisano szczegółowo na przykładzie modelu M2. Pozostaje więc rozwiązanie polegające bądź na modelowaniu wszystkich elementów jako powłoki lub uwzględnianie mimośrodów przy zastosowaniu funkcji offset. Pierwszy sposób jest rozwiązaniem dokładnym, ale mimo wszystko pracochłonnym. Drugi sposób generuje w belkach dodatkowe i znaczne siły osiowe, które w znaczący sposób rzutują na wzrost ilości wymaganego zbrojenia podłużnego. W tej sytuacji najefektywniejsze jest rozwiazanie przyjęte w modelu M3, a więc zastosowanie modelu powłokowo-prętowego, w którym płyta jest modelowana jako powłoka zespolona z belkami w postaci prętów o osiach leżących w jej płaszczyźnie. Sztywność giętna belek jest modyfikowana (podwyższana) w tym przypadku z uwagi na mimośród pomiędzy środkami ciężkości belek i płyty. Należy jednak zwrócić tutaj uwagę na różnice w momentach gnących, które stwierdzono w analizowanym przypadku, dochodzące w pewnych punktach do 17%. Stosując więc proponowany sposób modelowania stropów płytowo-belkowych, należy mieć na względzie zastosowane uproszczenia wymagające od projektanta założenia odpowiedniego marginesu bezpieczeństwa.

6. Podsumowanie

Analogicznie do wyników wcześniejszych badań autora [1] w przypadku analizowanego stropu jednokierunkowo zbrojonego ujawnił się istotny wpływ podatności podpór (belek) na pracę płyty w sytuacji, gdy sztywność belek była znacznie wyższa od jej sztywności. Teoretycznie uprawniałoby to do przyjęcia w obliczeniach podpór niepodatnych, z pominięciem wprowadzania do modelu numerycznego belek. Analizując uzyskane wyniki, należy stwierdzić, że efekt ten należy zatem uwzględniać w trakcie obliczeń nawet w sytuacjach, gdy istnieją ku temu przesłanki teoretyczne. Potwierdza to słuszność postulatów podnoszonych przez autorów (np. [1, 2]), że podpory niepodatne można przyjmować dopiero przy daleko wyższej sztywności giętej belek w stosunku do sztywności płyty. Zastosowanie tutaj może znajdować kryterium (3).

Przeanalizowany sposób modelowania belek w układach płytowo-belkowych pozwala na stwierdzenie, że zaproponowana metoda modyfikacji sztywności belek daje dobre rezultaty. Z tego względu oraz z uwagi na prostotę takiego sposobu modelowania proponowana w pracy metoda z powodzeniem może być stosowana w praktyce. Uwzględniając jednak różnice uzyskane w wartościach momentów gnących wyznaczonych przy zastosowaniu metody modyfikacji sztywności belek oraz metod referencyjnych na poziomie maksymalnie kilkunastu procent, należy pamiętać o zapewnieniu odpowiedniego zapasu nośności płyty.

BIBLIOGRAFIA

[1] Kossakowski P, Inżynierski problem komputerowego modelowania pracy żelbetowej płyty dwuprzęsłowej z uwzględnieniem sprężystej podatności belki. Przegląd Budowlany, nr 10/20

[2] Starosolski W., Konstrukcje żelbetowe według Eurokodu 2 i norm związanych. Tom 1. Wydanie 13. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011

[3] PN-EN 1991-1-1:2004 Eurokod 1: Oddziaływania na konstrukcje – Część 1-1: Oddziaływania ogólne – Ciężar objętościowy, ciężar własny, obciążenia użytkowe w budynkach

[4] PN-EN 1990:2004 Eurokod - Podstawy projektowania konstrukcji

Członkowie PZITB i PIIB

п

Þ

Uwaga:prenumeratę na rok 2015
mogą zamówić także
przez Okręgowe Izby
Inżynierów Budownictwa.Prenumerata - 252 zł
Ulgowa - 126 złStudencka - 126 zł
Elektroniczna - 75 złZapraszamy do zakupu prenumeraty

"Przeglądu Budowlanego"

PRZEGLĄD BUDOWLANY 11/2014